

Торайғыров университетінің
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайғыров университета

**ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ХАБАРШЫСЫ**

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ СЕРИЯСЫ
1997 ЖЫЛДАН БАСТАП ШЫҒАДЫ

**ВЕСТНИК
ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТА**

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ СЕРИЯ
ИЗДАЕТСЯ С 1997 ГОДА

ISSN 2710-2661

№ 2 (2023)

ПАВЛОДАР

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайгыров университета

Педагогическая серия
выходит 4 раза в год

СВИДЕТЕЛЬСТВО

о постановке на переучет периодического печатного издания,
информационного агентства и сетевого издания
№ KZ03VPY00029269

выдано

Министерством информации и коммуникаций
Республики Казахстан

Тематическая направленность

публикация материалов в области педагогики,
психологии и методики преподавания

Подписной индекс – 76137

<https://doi.org/10.48081/LQYE2220>

Бас редакторы – главный редактор

Аубакирова Р. Ж.

д.п.н. РФ, к.п.н. РК, профессор

Заместитель главного редактора

Жуматаева Е., *д.п.н., профессор*

Ответственный секретарь

Антикеева С. К., *PhD доктор*

Редакция алқасы – Редакционная коллегия

Мағауова А. С.,

д.п.н., профессор

Бекмағамбетова Р. К.,

д.п.н., профессор

Фоминых Н. Ю.,

д.п.н., профессор (Российская Федерация)

Снопкова Е. И.,

к.п.н., профессор (Республика Беларусь)

Костюнина А. А.,

к.п.н., доцент (Республика Алтай)

Оспанова Н. Н.,

к.п.н., доцент

Куанышева Б. Т.

доктор PhD

Омарова А. Р.,

технический редактор

За достоверность материалов и рекламы ответственность несут авторы и рекламодатели

Редакция оставляет за собой право на отклонение материалов

При использовании материалов журнала ссылка на «Вестник Торайгыров университета» обязательна

<https://doi.org/10.48081/UVPP5982>

***А. К. Оспанова¹, А. К. Шарипова², Б. А. Байдалинова³,
А. Ж. Бейсембай⁴, А. Ерболқызы⁵**

^{1,3,5}Павлодар педагогикалық университеті,
Қазақстан Республикасы, Павлодар қ.;

²Торайғыров университеті,
Қазақстан Республикасы, Павлодар қ.;

⁴Е. А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті,
Қазақстан Республикасы, Қарағанды қ.

e-mail: *ospain@mail.ru

ФУНКЦИОНАЛДЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІК ҚАЗІРГІ ҚОҒАМДАҒЫ ТҰЛҒА ДАМУЫНЫҢ НЕГІЗІ РЕТІНДЕ

Берілген мақалада құзыреттілік көзқарас тұрғысынан функционалдық сауаттылықты қалыптастырумен байланысты мәселелердің негізгі ауқымы, сондай-ақ білім алушылардың дамуын қамтамасыз ететін білім беру құзыреттіліктерінің маңыздылығын анықтаудағы ұстанымдары қарастырылған. Жалпы кез келген елдің бәсекеге қабілеттілігі оның азаматтарының білім сапасына байланысты. Функционалдық сауаттылық немесе ел азаматтарының функционалдық құзыреттілігі оның жасан-жақты дамуына кепілдік бере алады. Күнделікті білім алуда, жүйелі түрде ғана сауатты алынған жаңа үрдістерді қолдана отырып қана нақты нәтижеге жетуге болады. Білім функционалдық құзыреттілігі оқу-тәжірибелік іс-әрекет процесінде жүйелі түрде қалыптасуы керек. Бұл жағдайда білім алушылар кәсіби міндеттерді шешуде сауатты әрекет ету қабілеті болу керек. Педагогикалық оқыту шеңберінде болашақ мұғалімнің де атқаратын ролі зор, оның функционалдық сауаттылығы оқу іс-әрекетінде туындайтын мәселелерді көре білуде, оларды шешудің әдіс-тәсілдерін, өзін-өзі тәрбиелеу жолдарын меңгеруде, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану мен сауатты шешім қабылдауда маңызды. Сондықтан бұл жұмыс қандай да бір ғылым саласы болмасын, білім алушылардың биология пәнінен ғылыми- педагогикалық тұрғыдан функционалды

құзыреттілігін шыңдауда, алған білімін оқыту саласында белгілі бір мәселелерді шешуге пайдалана білуді меңгереді.

Кілтті сөздер: функционалды құзыреттілік, түсіну, тұлғалық сана, қабылдау, бәсекеге қабілетті тұлға, функционалды сауаттылық.

Кіріспе

Қазіргі уақытта заман талабына сай білімберуде, жаңартылған оқу бағдарламасымен алған білімдерін оқудан тыс кез-келген ортада немесе өмірлік шешім қабылдауында жетекші рөл атқарады. «Сыртқы ортаның» жаһандануы жеделдетілген қарқынмен жүріп жатқан және жаһандық даму тұрақты әлеуметтік факторға айналып жатқан жағдайда, жаңа технологиялар қарқынды дамып, кәсіби перспективалардың белгісіздігі өсіп жатқан жағдайда, өскелең ұрпақтың жетістігі мен өзін-өзі толық жүзеге асыруы – сыни, шығармашылық ойлау, бірлесіп жұмыс істей білу мен күнделікті өмірде және жұмыста қолданылатын, үнемі өзгеріп отыратын технологияға бейімделу қабілетінің пайда болуы керек» [1].

В. С. Гершунский сауаттылықты қалыптастыру тек мектептің ғана емес, сонымен бірге жалпы сауат ашушылар қауымының жұмыс алдындағы күш-жігері екенін айтады, өйткені сауаттылық оқудың, санаудың және жазудың қарапайым дағдыларын меңгеруден басталады деген түсінік ескірген. Функционалдық сауаттылықты меңгеру феноменінің пайда болуы сауаттылықтың белгілі бір құрамдас бөліктерін меңгеру уақытын едәуір кеңейтті [2].

Білім беру ортасының уақыт талабына берген жауабының бірі білім алушылардың функционалдық құзыреттілігінің мәні мен құрылымы туралы ғылыми-педагогикалық ойлардың кеңеюі болды. Функционалдық құзыреттіліктің заманауи түсінігі жеке тұлғаны тез өзгертін қоғамға тиімді интеграциялау идеясын көрсетеді. Функционалды құзыретті болу дегеніміз «адамның сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсу және оған тез бейімделу және қызмет ету қабілетін» қамтамасыз ететін білім, білік және дағдыларды меңгеру [1, 342 б.], ал кең мағынада – «адам әрекетінің, қарым-қатынас пен қоғамдық қатынастардың әртүрлі салаларындағы өмірлік міндеттердің барынша кең ауқымын шешу үшін өмір бойы үнемі жинақталатын барлық білім, білік және дағдыларды пайдалану» [3].

Функционалдық құзыреттілікті қалыптастыру дегеніміз «үнемі өзгеріп отыратын табиғи және әлеуметтік ортада өмір сүруге дайындығын қалыптастыру, қазіргі өмірде өз орнын табу, бұл екі маңызды идеяны – жеке тұлғаның қоғамды қабылдауы және қоғамның жеке тұлғаны қабылдауын үйлесімді бейнелейтін еді [3]. Қазіргі жағдайда функционалдық

сауаттылықтың мазмұндық құрылымы кеңеюде, бұл білім сапасының халықаралық зерттеулерінде де көрініс табуда.

Осылайша, 2018 жылғы PISA халықаралық мониторингі алғаш рет тексеру объектісі ретінде «жаһандық құзыреттілік» компонентін енгізді (орыс тілді әдебиетте, әдетте, «жаһандық құзыреттер» термині қолданылады, мақалада бұл терминдер эквивалент ретінде пайдаланылады) [3].

2018 жылғы халықаралық зерттеуді әзірлеушілер жаһандық құзыреттілікті оқушылардың сыртқы әлеммен әрекеттесу қабілеті ретінде қарастырды: «Жаһандық құзыреттілік өмір бойы білім алудың көп өлшемді мақсаты болып табылады. Жаһандық құзыретті адам жергілікті, жаһандық және мәдениетаралық мәселелерді зерттей алады, әртүрлі көзқарастар мен дүниетанымдарды түсінеді және бағалай алады, табысты және құрметпен, тұрақты даму мен ұжымның әл-ауқатын қамтамасыз ету үшін жауапкершілікпен әрекет ете алады» [4].

PISA сауалнамасы сауаттылықтың «жаңа» түрлерін, соның ішінде «жаһандық құзыретті» бағалауды да қамтитынына қарамастан, оқу, математика және жаратылыстану ғылымдары сияқты функционалдық сауаттылық дәстүрлі түрде назар аударып келеді. Функционалдық сауаттылықтың бұл түрін мақсатты түрде қалыптастыру ресейлік студенттерге халықаралық деңгейде жоғары нәтиже көрсетуге мүмкіндік береді. Осыған қарамастан, функционалдық сауаттылықтың инновациялық құрамдастарын қалыптастыруға тоқталғанда, халықаралық мониторингке табысты қатысу сияқты мақсат мақсаттар жүйесінде басым болмауы керек. Неғұрлым маңызды нәтижелер қазіргі әлемдегі жеке тұлғаның әлеуметтену қажеттіліктерін жүзеге асырумен байланысты. Функционалдық құзыреттілікті қалыптастыру уақыт талабына сай және білім сапасын бағалаудың ұлттық жүйесін халықаралық талаптарға бағдарлау білім берудің ұлттық моделін жаңғыртуды ынталандырады: білім беру бағдарламаларының барабар тәсілдері мен мазмұнын әзірлеу және білім беру мекемелері қызметінің жаңа бағыттарын белсендіру [5].

Оқушылардың жаһандық құзыреттілігін қалыптастырудағы мектептің рөлі мыналарға жағдай жасау болып табылады:

- жаһандану процесі, оның барлық салалардағы көрінісі және адам өмірі мен қоғамының барлық салаларына әсері туралы білім алуға;
- мектеп оқушыларының аналитикалық және сыни ойлауын қалыптастыруға;
- өздерінің мәдени ерекшелігін білуге және әлемнің мәдени әртүрлілігін түсінуге;

– мәдени әртүрліліктің құндылығын түсіну негізінде әртүрлі мәдениеттерге қатынас тәжірибесін меңгеруге [6].

Әлемдік қауымдастықта білім беру мазмұнын өзгертуге қандай міндеттер қойылуда? Бұл – глобализация, белгісіздік, болашақ бейнесіне назар аудару, динамизм, өмірдің барлық салаларындағы өзгерістерді жеделдету, адам әрекетіндегі soft skills дағдылардың рөлін арттыру, білім беру мазмұнын жаңарту қажеттілігі, білім беру мазмұнындағы пән мен метапән арасындағы тепе-теңдікті іздеу, мектеп оқушыларын әлеуметтендірудің жаңа тәсілдерін іздеу [7].

Материалдар мен әдістер

Зерттеу аясында психологиялық, педагогикалық, әдістемелік әдебиеттерге теориялық талдау жасау, математикалық және статистикалық әдістер қолданылды. Өткен уақытқа көз жүгірте келе, қазіргі педагогика ғылымында білім алу мәселелері бойынша зерттеулер белсенді жүргізілуде. Сонымен қатар, ең тиімді және болшақ нысандары ретінде білім алушының функционалдық құзыреттілігі оқу-тәжірибелік іс-әрекет процесінде жүйелі түрде қалыптасуы керек [8].

Теорияға иек артсақ, PISA халықаралық зерттеуінде жаһандық құзыреттілікті бағалау тәсілдері мыналарды ескереді:

- жаһандану процесі, оның көрінісі туралы білімдерді меңгеру;
- барлық салалар мен адам өмірі мен қоғамының барлық аспектілеріне әсер ету;
- аналитикалық және сыни ойлауды қалыптастыру; өзінің мәдени болмысын және түсінігін білу;
- әлемнің мәдени әртүрлілігі;
- мәдени әртүрліліктің құндылығын түсінуге негізделген әртүрлі мәдениеттерге қатынас тәжірибесін меңгеру.

Мониторингті әзірлеушілер бұл функционалдық сауаттылықты меңгеру дәрежесі оқушының қабілетінен көрінетінін атап өтті:

- мәселелер мен мәселелерді әртүрлі көзқарастардан сыни тұрғыдан қарастыру;
- жаһандық сипаттағы жағдайлар және мәдениетаралық өзара әрекеттесу және осы жағдайларда тиімді әрекет ету;
- мәдени, діни, саяси, нәсілдік және басқа да ерекшеліктер қабылдауға қалай әсер ететінін білу;
- жеке адамға ортақ құрмет негізінде басқа адамдармен ашық, құрметті және тиімді өзара әрекеттесу адамның қадір-қасиеті [9].

Функционалды құзыреттілік PISA-да білім (жаһандық мәселелер)/ түсіну (мәдениетаралық өзара әрекеттесу), дағдылар, құндылықтар және

көзқарастар арқылы көрінеді, ашылады және бағаланады. Сонымен бірге білім мен дағды сұрақтар мен тапсырмалар жүйесі негізінде тікелей бағалануға жатады. Қалған екі құрамдас бөліктің қалыптасуы студенттерден басқа білім беру ұйымдарының өкілдері қатысатын сұрақ қою процесінде анықталады. Мектеп пәндері жүйесі арқылы қалыптастыруға болатын жаһандық күзiреттiлiктiң пәндiк (бiлiм) компонентiн көрсетуге бағытталған отандық бағалау моделін әзірлеуге негіз болатын «білім/түсіну» кешені.

Материалды өңдеу және саралау барысында талдау әдістері қолданды. Зерттеудің бұл кезеңінде сауалнама нәтижелері орта мектеп білім алушыларының 8-сынып оқушылары бойынша 25 оқушы қамтылды. Орта жас мөлшерлері 13–14 жас шамасын құрады.

Сауалнама сұрақтары 8-сыныптағы «Координация және реттелу» тақырыбына арналған:

- Адамның көру мүшесінің құрылысы мен сипаты қандай?
- Есту мүшесімен көру рецепторы қалай жұмыс атқарады?
- Адам ағзасының қызметін қандай жүйелер реттейді?
- Эндокринді бездердің ағзадағы қызметімен таныссың ба?
- Терідегі жылу реттелу дегеніміз не?

Нәтижелер мен талқылаулар

Бірқатар зерттеулер көрсеткендей, көптеген білім алушылардың ауызша және жазбаша сөйлеуі жеткіліксіз дамыған, сондықтан қарым-қатынас саласындағы функционалдық құзыреттілік ерекше зерттеуге тұрарлық және қолданыс аясында отандық авторлардың еңбектері аз болуын да атап айта кеткен жөн.

Жоғарыда көрсетілгендей, мектеп оқушыларының функционалды құзыреттілігін қалыптастырудың тәсілдерін зерттеу кезінде халықаралық мониторинг жасаушылардың нұсқаулары ескерілді. Дегенмен, бұл параметрлерді тікелей тасымалдау (мысалы, 2018 жылғы мониторингте пайдаланылған тапсырма үлгілерін аудару) өзгеше болды. Бұл шешімнің бірінші, ұйымдастырушылық және әдістемелік жағдайы PISA тапсырмаларының он бес жастағы оқушыларға арналғандығына байланысты.

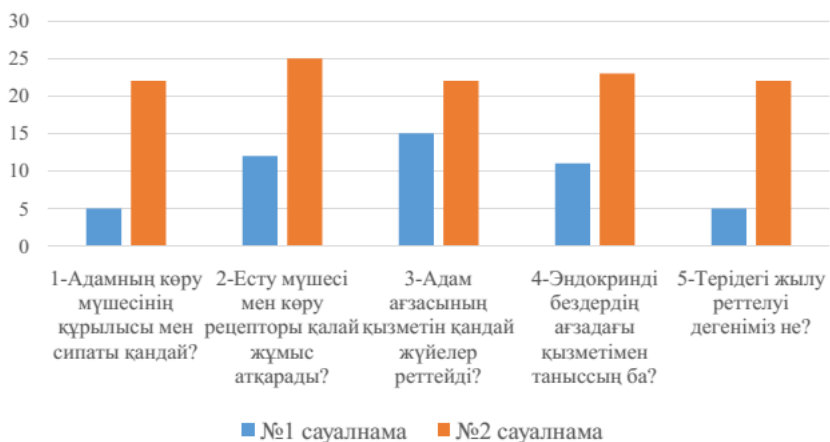
Кесте 1 – Сауалнама барысында білім алушылардың құзыреттілік деңгейін салыстырмалы түрде зерттеу нәтижесі

Сұрақтар	Дұрыс жауап бергендер саны	
	1-сауалнама	2-сауалнама
1	5 (20 %)	22 (88 %)
2	12 (48 %)	25 (100 %)
3	15 (60 %)	22 (88 %)

4	11 (44 %)	23(92 %)
5	5 (20 %)	22 (88 %)
Дұрыс жауаптардың жалпы пайызы	38,2 %	91 %

1-кестеде көрсетілгендей, бастапқы кезеңде алғашқы сауалнама нәтижесі бойынша 25 білім алушыға шаққанда құзыреттілік бойынша сауалнама нәтижесі 38,2 % құраса, оның ішінде 1-сұраққа жауап бере алғандар көрсеткіші 20 % құрады. Бірақ екінші кезең нәтижесі бойынша 88 % көтерілді. Ал 2-сұраққа жауап беріп, ауызша талдау барысында бастапқы кезеңде көрсеткіш 48 % болса, екінші сауалнамада 100 % құрады. Келесі нәтижелерді салыстырып қарайтын болсақ, 3-сұрақ бойынша көрсеткіш 60%болса, соңында 88 %-ға дейін ықтималды жоғарылау байқалады. Алғашқы кезеңде 4-сұрақ бойынша оқушылардың дұрыс жауап бергендері 44 % болса, екінші кезең соңында 92 % көтерілген. Соңғы 5-сұрақ бойынша құзыреттілікті анықтауда 20 % болса, екінші кезең нәтижесі 88 % құрады. Олар функционалдық құзыреттілікті қалыптастырудың белгілі бір деңгейін көрсетеді, бұл әр оқушыны бірнеше жыл бойы оқытудың нәтижесі болып табылады. Он үш, он төрт жаста білім алушылар жетістікке жету үшін мектеп оқушылары белгілі бір мектеп пәнімен байланыспаған және бірқатар пәндер бойынша үзік-үзік берілген жаһандық құзыреттілік қалыптасу кезеңдерін өтуі керек. Бұл мектептің мақсатқа бағытталған қызметі білім берудің әрбір алдыңғы сатысында белгілі және нақты құралдарды қажет ететінін білдіреді.

Білім алушылардың функционалдық құзыреттілігін арттыру барысында Блум таксономиясының білім беру уәждемесін анықтау әдістемесін қолданып, биология пәні бойынша сауалнаманың қорытындысы келесідей нәтиже көрсетті: сауалнаманың басында 38,2 %-дық көрсеткіш болса, соңындағы көрсеткіш нәтижесі 91 %-ды көрсетті. Яғни айтарлықтай алға жылжу байқалды (1-сурет).

Сурет 1 – Сауалнама нәтижелері

Функционалдық сауаттылық – бұл метапәндік ұғым, сондықтан ол әртүрлі мектеп пәндерін оқуда қалыптасады және әртүрлі көрініс формаларына ие. Функционалдық сауаттылық – қазіргі қоғамдағы тұлғаның қызмет етуіндегі табысқа, ал сауаттылық – оқу орындарының қызметімен байланысты академиялық әлеуметтік-экономикалық терминге айналуға. Оқу және жазу сауаттылықтың негізгі дағдылары болып табылады [10]. Мектепте оқуды және жазуды үйрену тек академиялық мақсаттармен шектелмейді, ол күнделікті өмірге және еңбек әрекеттеріне байланысты функционалдық және операциялық мақсаттарды қамтуы керек.

Қорытынды

Қорыта айтқанда жүргізілген зерттеулерге сәйкес оқыту кезеңінде білім беріп қана қоймай, функционалдық құзыреттілікті дамыту нәтижесінде білім алушының негізгі келесідей құзыреттіліктер жиынтығы болатынын білдіреді:

– зерделеу: тәжірибеден пайда көре білу; өз білімдерінің байланысын ұйымдастырып, оларды ретке келтіру; оқытудың өзіндік әдістерін ұйымдастыру: есептерді шеше білу; өз бетінше оқумен айналысу;

– іздеу: әртүрлі мәліметтер қорына сұраныс жасау; қоршаған ортаны сұрау; сарапшымен кеңесу: имидждік ақпаратты алу: құжаттармен жұмыс істеу және оларды жіктей білу;

– ойлану: өткен және қазіргі оқиғалардың байланысын ұйымдастыру, біздің қоғамдарымыздың дамуының осы немесе басқа аспектілеріне сын көзбен қарау, белгісіздік пен күрделілікке қарсы тұра білу: пікірталастарда позицияны ұстану және өз пікіріңізді қалыптастыру.

Яғни саралай келе, функционалды құзыреттіліктің теориялық және практикалық маңыздылығы педагогикалық білім беруде оқу іс-әрекетінде туындайтын мәселелерді көре білу, оларды шешудің әдістері мен тәсілдерін білу, конструктивті тұлғааралық қарым-қатынасқа қабілеттілік, жанжалдардың алдын алу қабілеті, өзін-өзі дамыту жолдарын білу сияқты факторларды анықтау болып табылады.

ПАЙДАЛАНҒАН ДЕРЕКТЕР ТІЗІМІ

1 **Азимов, Э. Г., Щукин А. Н.** Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) [Текст]. – М. : Икар, 2009. – 448 с.

2 **Гершунский, Б. С.** Философия образования: учебное пособие для студентов высших и средних педагогических учебных заведений [Текст]. – М. : Московский психолого-социальный институт, 1998. – 432 с.

3 PISA 2018 Global Competence // OECD [Электронды ресурс]. – [URL: http://www.oecd.org/](http://www.oecd.org/).

4 **Ковалева, Г. С.** Современные исследования качества образования (международные, национальные, региональные) // Научный информационный ресурс «Курсобр». [Электронды ресурс]. – [URL: https://avkrasn.ru/kurskii-institut-razvitiia-obrazovaniia-nauchnyi-informatsionnyi-resurs-kursobr-otkrytaia-lektsiia-galina-sergeevna-kovaleva-sovremennye-issledovaniia-kachestva-obrazovaniia-mezhdunarodnye-natsionalny/](https://avkrasn.ru/kurskii-institut-razvitiia-obrazovaniia-nauchnyi-informatsionnyi-resurs-kursobr-otkrytaia-lektsiia-galina-sergeevna-kovaleva-sovremennye-issledovaniia-kachestva-obrazovaniia-mezhdunarodnye-natsionalny/).

5 **Нурмуратова, К. А.** Функциональная грамотность как основа развития гармоничной личности в современных условиях [Текст]. // Педагогическая наука и практика, 2019. – № 1 (23). – С. 14–18.

6 **Коваль, Т. В., Дюкова, С. Е.** Глобальные компетенции – новый компонент функциональной грамотности [Текст] // Отечественная и зарубежная педагогика, 2019. – Т. 1. – № 4 (61). – С. 112–123.

7 **Коваль, Т. В., Дюкова, С. Е.** Как оценивать умения учащихся в сфере глобальных компетенций [Текст] // Отечественная и зарубежная педагогика, 2019. – Т. 1. – № 4 (61). – С. 208–217.

8 **Клыкова, Д. Г.** Функциональная грамотность как один из показателей уровня социально-культурного развития человека [Текст] // Материалы международной научно-практической конференции «Функциональная грамотность как основа развития гармоничной личности в современных условиях». – Челябинск, 2022. – С. 187–193.

9 Мұғалімге арналған нұсқаулық // ДББҰ «Назарбаев Зияткерлік мектептері». – Педагогикалық шеберлік орталығы, 2012.

10 **Хуторский, А. В.** Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы [Текст] // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 60.

REFERENCES

1 **Azimov, E. G., Shcukin, A. N.** Novyi slovar' metodicheskikh terminov i poniatij (teoriia i praktika obucheniiia iazykam) [New Dictionary of methodological terms and concepts (theory and practice of language teaching)] [Text]. – M. : Ikar, 2009. – 448 p.

2 **Gershunskii, B. S.** Filosofiiia obrazovaniia : uchebnoe posobie dlia studentov vysshiih i srednih pedagogicheskikh uchebnykh zavedenij [Philosophy of education: a textbook for students of higher and secondary pedagogical educational institutions]. – M. : Moskovskij psikhologo-sotsial'nyj institut, 1998. – 432 p.

3 PISA 2018 Global Competence // OECD [Electronic resource]. –URL: <http://www.oecd.org/>.

4 **Kovaleva, G. S.** Sovremennye issledovaniia kachestva obrazovaniia (mezhdunarodnye, natsional'nye, regional'nye) [Modern studies of the quality of education (international, national, regional)] Nauchnyi informatsionnyi resurs «Kursobr» [Electronic resource]. – URL: <https://avkrasn.ru/kurskii-institut-razvitiia-obrazovaniia-nauchnyi-informatsionnyi-resurs-kursobr-otkrytaia-lektsiia-galina-sergeevna-kovaleva-sovremennye-issledovaniia-kachestva-obrazovaniia-mezhdunarodnye-natsionalny/>.

5 **Nurmuratova, K. A.** Funkcional'naya gramotnost' kak osnova razvitiia garmonichnoj lichnosti v sovremennykh usloviyah [Functional literacy as a basis for the development of a harmonious personality in modern conditions] [Text] // Pedagogicheskaya nauka i praktika, 2019. – №1 (23). – P. 14–18.

6 **Koval', T. V., Dyukova, S. E.** Global'ny'e kompetencii – novy'j komponent funkcional'noj gramotnosti [Global competencies – a new component of functional literacy] [Text] // Otechestvennaya i zarubezhnaya pedagogika, 2019. – V. 1. – №4 (61). – P. 112–123.

7 **Koval', T. V., Dyukova, S. E.** Kak ocenivat' umeniya uchashhihsya v sfere global'nykh kompetencij [How to evaluate students' skills in the field of global competencies] [Text] // Otechestvennaya i zarubezhnaya pedagogika, 2019. – V. 1. – № 4 (61). – P. 208–217.

8 **Klykova, D. G.** Funkcional'naya gramotnost' kak odin iz pokazatelej urovnya social'no-kul'turnogo razvitiya cheloveka [Functional literacy as one of the indicators of the level of socio-cultural development of a person] [Text] // Materialy` mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii «Funkcional'naya

gramotnost` kak osnova razvitiya garmonichnoj lichnosti v sovremenny`x usloviyax». – Chelyabinsk, 2022. – P. 187–193.

9 Mugalimge arnalgan nuskaulyk [Instructions for the teacher] DBBU «Nazarbaev Ziyatkerlik mektepteri». – Pedagogikalyq sheberlik ortalygy, 2012.

10 **Hutorskii, A. V.** Klyuchevy`e kompetencii kak komponent lichnostno-orientirovannoj paradigmy [Key competencies as a component of a personality-oriented paradigm] [Text] // Narodnoe obrazovanie. – 2003. – № 2. – P. 60.

Материал 24.05.23 баспаға түсті.

**А. К. Оспанова*¹, *А. К. Шарипова*², *Б. А. Байдалинова*³, *А. Ж. Бейсембай*⁴,
*А. Ерболқызы*⁵

^{1,3,5}Павлодарский педагогический университет имени Ө. Марғұлана,
Республика Казахстан, г. Павлодар;

²Торайгыров университет,
Республика Казахстан, г. Павлодар

⁴Қарағандинский университет имени Е. А. Букетова,
Республика Казахстан, г. Қарағанда.

Материал поступил в редакцию 24.05.23.

ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ КАК ОСНОВА РАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТИ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ

В данной статье рассматривается основной круг проблем, связанных с формированием функциональной грамотности с точки зрения компетентности, а также позиции в определении значимости образовательных компетенций, обеспечивающих развитие обучающихся. В целом конкурентоспособность любой страны зависит от качества образования ее граждан. Функциональная грамотность или функциональная компетентность граждан страны может гарантировать ее всестороннее развитие. Добиться реального результата можно только систематически применяя новые и грамотные процессы в ежедневном обучении. Учебная функциональная компетентность должна системно формироваться в процессе учебно-практической деятельности. При этом обучающиеся должны иметь возможность грамотно действовать при решении профессиональных задач. В рамках педагогической подготовки также важна роль будущего учителя, важна его функциональная грамотность в умении видеть проблемы,

возникающие в учебной деятельности, в усвоении способов их решения, способов самовоспитания, в использование информационных и коммуникационных технологий и при принятии грамотных решений. Поэтому данная работа, независимо от области науки, используется для совершенствования знаний функциональной компетентности студентов в области биологии с научно-педагогической точки зрения, для использования полученных знаний для решения тех или иных задач в области образования.

Ключевые слова: функциональная компетентность, понимание, качество личности, восприятие, конкурентоспособная личность, функциональная грамотность.

*A. K. Ospanova¹, A. K. Sharipova², B. A. Baidalinova³, A. Zh. Beisembay⁴,
A. Yerbolkyzy⁵

^{1,3,5}A. Margulan Pavlodar Pedagogical University,
Republic of Kazakhstan, Pavlodar;

²Toraighyrov University,
Republic of Kazakhstan, Pavlodar;

⁴Academician E. A. Buketov Karagandy University,
Republic of Kazakhstan, Karaganda.

Material received on 24.05.23.

FUNCTIONAL COMPETENCE AS THE BASIS OF PERSONALITY DEVELOPMENT IN MODERN SOCIETY

This article describes the main range of issues related to the formation of functional literacy from the point of view of the competence approach, and also the position in determining the importance of educational competencies that ensure the development of students. In general, the competitiveness of any country depends on the quality of education of its citizens. Functional literacy or functional competence of a country's citizens can guarantee its full development. In the daily training, only systematically using competently obtained new trends, can be achieved real results. The functional competence of knowledge should be systematically formed in the process of educational-practical activities. At the same time, students should have the ability to act competently in solving professional tasks. Within the framework of pedagogical training, an important role is played the future teacher, including the ability of functional literacy to see problems arising in educational activities, methods and techniques for

solving them, to master the methods of self-education, information and communication technologies, to make competent decisions. Therefore, this work, regardless of any field of science, consolidates the knowledge of students in biology in the scientific and pedagogical aspect of functional competence, masters the ability to use the knowledge gained to solve certain tasks in the field of education.

Keywords: functional competence, understanding, personality quality, perception, competitive personality, functional literacy.

Теруге 24.05.2023 ж. жіберілді. Басуға 30.06.2023 ж. қол қойылды.

Электронды баспа

7,53 Мб RAM

Шартты баспа табағы 24,7.

Таралымы 300 дана. Бағасы келісім бойынша.

Компьютерде беттеген З. С. Исақова

Корректорлар: А. Р. Омарова, Д. А. Кожас

Тапсырыс № 4083

Сдано в набор 24.05.2023 г. Подписано в печать 30.06.2023 г.

Электронное издание

7,53Мб RAM

Усл.п.л. 24,7. Тираж 300 экз. Цена договорная.

Компьютерная верстка З. С. Исақова

Корректоры: А. Р. Омарова, Д. А. Кожас

Заказ № 4083

«Toraighyrov University» баспасынан басылып шығарылған

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

«Toraighyrov University» баспасы

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

8 (7182) 67-36-69

e-mail: kereku@tou.edu.kz

www.vestnik-pedagogic.tou.edu.kz